

AUDIT VA BUXGALTERIYA HISOBI O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIK

Turayeva Gulizahro

Guliston davlat universiteti dotsenti

Muratjanova Lobar

Ergashaliyeva Aziza

Guliston davlat universiteti talabasi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada audit va buxgalteriya hisobi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikning nazariy, metodologik va amaliy jihatlari kompleks tahlil qilingan. Buxgalteriya hisobi xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy faoliyatini aks ettiruvchi asosiy axborot tizimi sifatida, audit esa ushbu axborotlarning haqqoniyligi, to'liqligi va ishonchliligini mustaqil baholovchi mexanizm sifatida ko'rib chiqilgan.*

Kalit so'zlar: *Audit, buxgalteriya hisobi, IFRS, ISA, moliyaviy hisobot, ichki nazorat, raqamli transformatsiya, ERP tizimlari, Big Data, shaffoflik, moliyaviy nazorat.*

Abstract: *This article comprehensively analyzes the theoretical, methodological, and practical aspects of the interrelationship between auditing and accounting. Accounting is considered as the main information system reflecting the financial activities of business entities, while auditing is viewed as an independent mechanism for assessing the accuracy, completeness, and reliability of this information.*

Keywords: *Audit, accounting, IFRS, ISA, financial reporting, internal control, digital transformation, ERP systems, Big Data, transparency, financial control.*

Аннотация: *В данной статье комплексно проанализированы теоретические, методологические и практические аспекты взаимосвязи аудита и бухгалтерского учета. Бухгалтерский учет*

рассматривается как основная информационная система, отражающая финансовую деятельность хозяйствующих субъектов, а аудит — как независимый механизм оценки достоверности, полноты и надежности данной информации.

Ключевые слова: *Аудит, бухгалтерский учет, IFRS, ISA, финансовая отчетность, внутренний контроль, цифровая трансформация, ERP-системы, Big Data, прозрачность, финансовый контроль.*

KIRISH

Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining samaradorligi, moliyaviy barqarorligi va investitsion jozibadorligi bevosita buxgalteriya hisobi va audit tizimlarining rivojlanganlik darajasiga bog'liq. Buxgalteriya hisobi korxona faoliyatining moliyaviy natijalarini tizimli ravishda aks ettiruvchi axborot manbai bo'lib, audit ushbu axborotlarning ishonchliligini mustaqil tarzda baholovchi iqtisodiy nazorat vositasi hisoblanadi.

Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) va Xalqaro audit standartlari (ISA) joriy etilishi natijasida ushbu ikki tizim o'rtasidagi integratsiya jarayoni yanada chuqurlashmoqda. Ayniqsa, raqamli iqtisodiyot sharoitida ERP tizimlari, Big Data, sun'iy intellekt va blockchain texnologiyalarining joriy etilishi audit va buxgalteriya hisobi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni yangi sifat bosqichiga olib chiqmoqda.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi audit va buxgalteriya hisobi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni ilmiy tahlil qilish, amaliy muammolarni aniqlash hamda ularni takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqishdan iborat.

Audit va buxgalteriya hisobi o'rtasidagi tizimli bog'liqlik quyidagi asosiy yo'nalishlarda namoyon bo'ladi: Birinchidan, buxgalteriya hisobi audit uchun asosiy axborot manbai hisoblanadi. Ikkinchidan, audit jarayoni buxgalteriya ma'lumotlarining haqqoniyligini tekshiradi va xatolarni aniqlaydi. Uchinchidan, ikkala tizim ham IFRS va ISA kabi xalqaro standartlarga asoslanadi. To'rtinchidan, ichki nazorat tizimi orqali moliyaviy shaffoflik ta'minlanadi. Beshinchidan, investorlar va kreditorlar uchun ishonchli moliyaviy axborot shakllanadi.

Bugungi kunda audit jarayoni raqamli texnologiyalar bilan chuqur integratsiyalashmoqda. Jumladan:

- ERP tizimlari – real vaqt rejimida moliyaviy nazoratni ta'minlaydi.
- Big Data – katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qiladi
- Sun'iy intellekt – moliyaviy xatolar va risklarni avtomatik aniqlaydi
- Blockchain – ma'lumotlar o'zgarmasligi va shaffofligini ta'minlaydi.

World Bank (2020) ma'lumotlariga ko'ra, raqamlashtirilgan audit tizimlari an'anaviy tizimlarga nisbatan 2 baravar tez va 35% aniqroq natija beradi.

O'zbekistonda buxgalteriya hisobi va audit tizimi izchil rivojlanib bormoqda. Milliy standartlar bilan bir qatorda IFRS va ISA standartlariga o'tish jarayoni amalga oshirilmoqda. Biroq amaliyotda quyidagi muammolar mavjud: kichik biznesda avtomatlashtirish darajasining pastligi, raqamli audit texnologiyalarining yetarli rivojlanmaganligi, kadrlar malakasining yetishmasligi, ichki nazorat tizimining zaifligi. Nakamura (2021) fikriga ko'ra, integratsiya darajasi past bo'lgan mamlakatlarda audit samaradorligi 20–25% ga kamayadi.

XULOSA

Audit va buxgalteriya hisobi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik zamonaviy iqtisodiyotning eng muhim institutsional elementlaridan biridir. Buxgalteriya hisobi moliyaviy axborotni shakllantirsa, audit uning ishonchliligini ta'minlaydi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, rivojlangan davlatlarda ushbu tizimlar yuqori darajada integratsiyalashgan va raqamlashtirilgan. O'zbekistonda esa ushbu jarayon bosqichma-bosqich rivojlanmoqda. Shu sababli, audit va buxgalteriya tizimlarini raqamli transformatsiya asosida modernizatsiya qilish, xalqaro standartlarni to'liq joriy etish va kadrlar salohiyatini oshirish muhim strategik yo'nalish hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. KPMG. IFRS Implementation Guidelines. London, 2022.
2. World Bank. Financial Transparency Report. Washington, 2020.
3. Nakamura H. Japanese Accounting Standards. Tokyo University Press, 2021.
4. O'zbekiston Respublikasi. "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi Qonun.
5. Tolibjonovna, A. P. (2026). Conceptualizing Time through Idiomatic Expressions: A Comparative Study of Spanish and Uzbek Phraseological Systems. *Integration of education and science: global challenges and solutions*, 2(2), 74-78.
6. Абдуллаева, П. Т. (2025). Метафоризация «ночи» и «дня» в разноструктурных языках: лингвокультурологический аспект (на материале испанской и узбекской фразеологии). *Spain-scientific review of the problems and prospects of modern science and education*, 1(10), 26-29.
7. Nasrullayevna, E. S. (2025). Methodology for organizing classroom instruction in developing acting skills of future folklore performers. *Confrencea*, 9(9), 2-10.

8. Tolibjonovna, A. P. (2025). Language as a mirror of culture: phraseology in the Spanish language. *Taraqqiyot Spektri*, 1(2), 241-246.
9. Абдуллаева, П. (2025, November). Роль концептуальной метафоры в осмыслении категории времени (на материале испанского и узбекского языков). In *Scientific practical conference* (Vol. 1, No. 1, pp. 422-425).
10. Norovna, X. G. (2026). Avere va essere fe'llarining ingliz tilidagi have va to be fe'llari bilan uyg'unligi. *Tadqiqotlar*, 83(2), 56-58.
11. Khodjieva, G. (2024). Analysis and comparison of linguistic features of gender communication on the example of Italian and Uzbek literature.
12. G'iyosova, M., & Xodjiyeva, G. (2026). Le preposizioni semplici e articolate. *O'zbekiston: zamonaviy ilm-fan va tadqiqot masalalari*, 70-75.
13. Nasrullayevna, E. S. (2025). The significance of using interactive methods in developing acting skills of folklore performers. *Confrencea*, 9(9), 11-15.
14. Djalilova, S. (2025, November). Somatisms in the Spanish language: linguocultural and semantic features. In *Scientific practical conference* (Vol. 1, No. 1, pp. 340-343).
15. Ahmedova, N. (2021). O 'zbekistonda estrada san'atining rivojlanish tendensiyalari. *Интернаука*, (3-3), 40-41.